

2007 YILI 1 MAYIS ETKİNLİKLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ YAZILI BASINDA SUNUMU

Nilüfer KORKMAZ*
Levent YAYLAGÜL**

1. Giriş

Türkiye'de emeğin tarihi açısından 1 Mayıs 2007 etkinlikleri büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu tarih, 1977 yılında Taksim'deki 1 Mayıs kutlamalarında, işçilere yönelik olarak gerçekleştirilen katliamın 30. yıldönümüdür. Bu nedenle başta Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Kamu Emekçileri Sendikası (KESK) gibi sendikalar ve Türk Tabipler Birliği (TTB) ve Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB) gibi kuruluşlar, 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlamak ve 1977'de katledilen işçileri anmak için girişimde bulunmuş ancak valilik "kamu güvenliği", "provokasyon" vb. nedenlerle bu kutlama ve anma etkinliğine izin vermemiştir. Ayrıca bu etkinliği engellemek için çeşitli tedbirler de alınmıştır. Valilik tarafından Taksim ve civarındaki bazı okullar tatil edilmiş, pek çok toplu taşıma aracının seferleri durdurulmuş, trafik tek şeride düşürülmüş, civar illerden takviye polis ve jandarma ekipleri getirilmiştir. 1 Mayıs günü valilik emriyle, Taksim'e çıkmak isteyen grupların yolu polislerce kesilmiş ve polisin saldırısına bazı eylemcilerin de karşılık vermesiyle gün boyu çatışmalar yaşanmıştır. Eyleme katılmayan fakat eylem bölgesindeki iş yerlerine gitmek isteyen insanlar engellenmiş, eylemci olsun olmasın bölgedeki herkes şiddete, polisin attığı biber gazına maruz kalmış, hastalar ve doktorlar hastanelere ulaşamamış, borsanın açılışı gecikmiş, bazı sanatsal ve kültürel etkinlikler de iptal edilmiştir.

Böyle bir durum medya açısından da haber değeri taşıyan önemli bir olaydır. Ancak olay, egemen basın tarafından egemen ideolojiyi yeniden üretecek bi-

* Dr., Antropolog .

** Yrd. Doç. Dr., İletişim Bilimci, Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi.

çimde okuyucuya sunulur. Bu bağlamda bu makalenin amacı, 1 Mayıs 2007’deki etkinliklerin Türkiye’deki yazılı basında (gazetelerde) haber haline getirilirken basının aynı zamanda egemen ideolojiyi nasıl yeniden ürettiğini incelemektir. Bunun için Türkiye’de radikal sağcı (Vakit, Türkiye, Zaman), liberal (Akşam, Vatan, Milliyet) ve solcu (Cumhuriyet, Gündem, Evrensel) gazeteler incelenerek, farklı dünya görüşlerine (ideolojilere) sahip olan bu gazetelerin 1 Mayıs etkinliklerini nasıl sundukları (ideolojik içerik analizi tekniğiyle) ortaya konmuştur.

2. Kuramsal Çerçeve

Bu makalede öncelikle Marksist-yönelimli eleştirel bir ekonomi politik yaklaşımdan hareket edilmektedir. Bu yaklaşıma göre sadece medya mesajlarını analiz etmek yetmez. Onların toplumsal bağlamının (yani kapitalist toplumsal formasyonun) da dikkate alınması gerekir. Kapitalist toplumlarda medyanın da dahil olduğu kültürel kurumların örgütlenme ve dağılımı, zenginliğin ve iktidarın eşitsiz dağılımının sonucu olarak, kapitalist sınıf tarafından kontrol edilmektedir. Dolayısıyla haberlerin doğasının anlaşılabilmesi için medya üretimini, dağıtımını ve kurumsal yapısının anlaşılması gerekir (Grandi, 1983).

Gazetelerin de dahil olduğu kitle iletişim araçlarının sınıf ve dolayısıyla çıkar farklılıklarına dayanan kapitalist toplumlarda okuyucuları/izleyicileri yönlendiren, olay ve olguları kapitalist sınıfın çıkarlarına göre biçimlendiren tek yönlü fikirler yayan ideolojik aygıtlar olduğu düşünülmektedir. Bunun temelinde de kapitalist mülkiyet ilişkileri yatmaktadır. Türkiye gibi kapitalist bir ekonomiye ve parlamenter burjuva demokrasisine dayanan ülkelerde medya, yasal olarak iletişim özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ancak bu yaklaşımın daha baştan geçersiz olduğu aşikârdır. Çünkü gazete ve televizyonların çoğunluğu holding düzeyinde örgütlenmiş büyük sermaye gruplarının denetimindedir. Medyanın egemen sınıfın en zengin grubunun elinde yoğunlaşması, medyanın bu sınıfın ekonomik ve ideolojik çıkarlarını koruyan aygıtlara dönüşmesine neden olmaktadır. Temel amacı kâr etmek olan medya, büyük holdinglerle, bankalarla çıkar ve mülkiyet ilişkisi içerisinde bütünleşmektedir. Ticaret, ideoloji ve reklamı bünyesinde barındıran medyanın temel çıkarı, varolan kapitalist sistemin devamından yadır. Çoğunluğu işçi sınıfının üyesi olan izleyiciler ise medyayı kullanarak alternatif görüş ve düşünceleri topluma yayma imkânından mahrumdurlar. Bu konudaki güç de tamamen üretim ve düşünce üretim araçlarını kontrol eden egemen sınıfın üyelerinin elindedir. Bu sınıf, sahip olduğu basın ve yayın organları aracılığıyla hem sosyo-politik gerçekleri tanımlamakta, toplumun kültürünü biçimlen-

dirmektedir ve insanların ne okuyacakları, ne dinleyecekleri/izleyecekleri büyük endüstriyel yapılar tarafından belirlenmektedir (Erdoğan, 1995). Böylece, kapitalist toplumun düşünsel hayatı hakim sınıfın boyunduruğu altına girmekte ve medya, ekonomik kâr ve ideolojik manipülasyon amacıyla işleyerek, sermayeye hizmet eden üretici bir güç haline gelmektedir.

Buna göre bu makalede, kapitalist toplumlarda politik ve ekonomik güçlerin ve üretim ilişkilerinin medyanın kurumsal yapısını ve içeriğini belirlediği görüşünden hareket edilmektedir. Yani gazete haberleri, ulusal ve uluslararası düzeyde politik ve ekonomik yapıların sınırları içerisinde varolan düzeni güçlendirmek ve sürdürmek için üretilir. Her ne kadar liberal medyada egemen olan profesyonel ideolojiye göre, gazeteler ve gazeteciler siyasi otoriteden ve gazetecilik toplumsal ilişkilerden bağımsızmış gibi gösterilse de (Mattelart, 1983), gerçekte her şeyden önce haber medyası, kapitalist şirketler ya da kapitalist hükümetler ya da her ikisince birden finanse edilir (Gans, 1983). Ayrıca haberde nesnellüğün garantisi olarak sunulan özerk medya çalışanları anlayışı da bir mittir. Genelde medya çalışanlarının, özelde gazetecilerin çıkarları ve ideolojileri çoğunlukla onlara ücretlerini ödeyenlerinkinden ya da onları finansal olarak destekleyenlerinkinden farklı değildir (van Dijk, 1999: 338). Haberlerin seçimi, biçimlendirilmesi, üretilmesi ve dağıtılması sürecine müdahale eden çıkar grupları vardır. Haber yapımcıları, haber şirketleri, haber kurumları, sponsorlar, reklamcılar, yönetimlerin siyasal düzenlemeleri bunlardan bazılarıdır (Gans, 1983). Dolayısıyla haber üretim ve dağıtım etkinliği, içinde gerçekleştiği ekonomik, siyasi ve toplumsal bağlama göre değerlendirilmelidir. Bu bağlamda Türkiye'deki egemen gazetelerin de mevcut üretim ve bölüşüm ilişkileri çerçevesinde kapitalist sınıfın mülkiyetinde olduğu ve dolayısıyla bu sınıfın ekonomik ve ideolojik çıkarlarına ve dünya görüşlerine hizmet ettikleri söylenebilir.

Marksist yaklaşıma göre kapitalist toplumlar iki büyük temel sınıfa bölünürler. Bir yanda egemen olan güçlü bir azınlık olan kapitalist sınıf vardır. Bu sınıf üretim araçlarını, düşünce üreten araçları ve kapitalist sınıfın çıkarlarını koruyan ve temsil eden bir aygıt olan devleti kontrol ederler. Öte yanda egemenlik altındaki sınıf olan işçi sınıfı kapitalistler tarafından iş gücü olarak kullanılırlar. İşçi sınıfının ürettiği artı-değere kapitalist sınıf tarafından el konur. Bunun yanında işçi sınıfının dünya görüşü de kapitalist sınıfın sahip olduğu araçlar tarafından biçimlendirilir. Althusser (1991) işçi sınıfının dünya görüşünü biçimlendiren bu aygıtlara (aile, okul, medya, dini kurumlar, vb.) Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA) der. Bu anlayışa göre kapitalist sınıf sadece ekonomiyi değil, kapitalist sistemin yeniden

üretimini sağlayan kültür ve ideoloji de dahil, toplumsal yaşamın bütün alanlarını kontrol eder. Onun için Marx ve Engels (1992)'in Alman İdeolojisi'nde belirttiği gibi sınıflı toplumlardaki egemen düşünceler, egemen sınıfın düşünceleridir. Yani egemen sınıfın çıkarlarını yansıtan ve mevcut düzeni meşrulaştıran düşüncelerdir. Kapitalist sınıf, yazarları, gazetecileri, yayıncıları ve diğer çalışanları (Gramsci'nin tabiriyle organik aydınları) kiralarak kapitalist sınıfın çıkarlarına hizmet edecek fikir ve düşüncelerin topluma yayılmasını sağlarlar. Bu fikir ve düşünceler aracılığıyla kapitalist sınıfın hegemonyası kurulur. Gramsci (1997)'ye göre, bir toplumsal sınıfın diğer sınıf[lar] üzerindeki egemenliğini ifade eden hegemonya kavramı sadece siyasal ve ekonomik kontrolü değil, egemen sınıfın dünyayı görme biçimini de ifade eder. Bu bağlamda gazeteler, egemen sınıfın dünyaya görüşünü topluma yayan ve onların toplum üzerindeki hegemonyasını sağlayan kültür ve ideoloji üreten kurumlardır. Bu makale açısından hegemonya kavramının önemi, toplumsal yaşamdaki ideolojik alanın bir mücadele alanı olarak görülüp açıklanmasına imkân sağlamasıdır. Bu açıdan Evrensel, Gündem ve Cumhuriyet gibi eleştirel gazeteler de bu süreçte egemen basına karşı ideolojik mücadele vermektedirler. Ancak bu eleştirel gazeteler, ekonomik güç, gelir ve okuyucu kitlesi açısından egemen basın ile kıyaslanamaz. Öte yandan bu gazeteler, egemen sınıfa karşı mücadele eden sınıfların ideolojik mücadele alanları olması açısından önemlidir.

3. Yöntem ve Teknik

Bu incelemede (ideolojik) içerik analizi tekniği kullanılmaktadır. İletişim araştırmalarında önemli bir veri toplama tekniği olan "içerik analizi" ile 1 Mayıs 2007 İşçi Bayramı'ndaki etkinliklerle ilgili farklı gazetelerin haber metinlerinde iletilmek istenen "açık ya da gizli" mesajlar (Fiske, 1996) incelenmiştir. 1 Mayıs ile ilgili haberlerde yer alan değerlerin bu haberleri üreten medya endüstrilerinin çıkarlarının ifadesi olan ideolojilerini yansıttığı görüşünden (Berelson, 1984; Berger, 1998) hareket edilen bu incelemede içerik analizi tekniği ile gazetelerin ürettiği bu ideolojiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. İletişim çalışmalarının ilk dönemlerinde içerik analizi çoğunlukla nicel bir teknik iken (Pool, 1955) daha çok metinlerde sık kullanılan bazı kelime ve kavramların sayılması yolu ile metnin anlamı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Daha sonra iletişim araştırmalarında özellikle eleştirel yaklaşımların gelişmesi ile birlikte medya metinlerinin bir bütün olarak okunması ve metnin örtük anlamının ortaya çıkarılması için nitel teknikler geliştirilmiştir (Rosengren, 1981).

Bu bağlamda bu incelemede de öncelikle, ele alınan gazetelerin ilgili olaya ne kadar fotoğraf ve yazı alanı ayırdıkları, olayı hangi kelime ve kavramlarla tanımladıkları, başlık, spot ve alt başlıklarla olayı nasıl haber haline getirdikleri, olayın taraflarını (eylem yapan işçiler ve devlet yetkilileri) nasıl yansıttıkları, olayın toplum yaşamı ve kamu düzeni üzerindeki etkisini nasıl sundukları ve genel anlamda 1 Mayıs'ı topluma nasıl yansıttıkları incelenmiştir. Buradaki amaç, 1 Mayıs etkinliklerine ilişkin haberlerin eğilimini ve doğasını açığa çıkarmaktır. Çeşitli gazetelerin 1 Mayıs etkinlikleri ile ilgili haberlerde ne söylediklerini göstererek ön kabullerini ve olayı nasıl yansıttıklarını açıklamak için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, ekonomi politik yaklaşımı ve neo-gramşici anlayışı sentezleyen bir bakış açısı ile ele alınmıştır.

4. Araştırmanın Bulguları

4.1. Nicel Bulgular

4.1.a. Gazetelerin Haberde Fotoğraf ve Yazıya Ayırdıkları Alanlar

Gazeteler	Fotoğraf Alanı (cm ²)	Yazı Alanı (cm ²)	Toplam (cm ²)
Vakit	187	432	619
Türkiye	997.5	990.25	1987.75
Zaman	790.75	689	1479.75
Akşam	1698.75	1298	2996.75
Vatan	2581.75	3034	5615.75
Milliyet	3868.5	3640	7508
Gündem	1465	1552	3017
Cumhuriyet	3627	4579	8206
Evrensel	1239	2068.5	3307.5

Tablo-1: Gazetelerin 1 Mayıs 2007 etkinlikleri konusunda ayırdıkları fotoğraf, yazı ve toplam alan.

Gazetelerin haber ve fotoğraf alanlarına bakıldığında habere en az alanı Vakit gazetesinin ayırdığı görülmektedir. Bunun yanında genel anlamda sağcı gazetelerin diğerlerine oranla bu habere daha az yer verdikleri ve böylece olayı önemsizleştirdikleri ortaya çıkmaktadır. Sırasıyla Vakit, Zaman ve Türkiye olaya en az yer veren gazeteler olmuşlardır. Ana-akım gazetelerin radikal sağcı gazetelere oranla olaya daha fazla yer ayırdıkları, olaya en çok yer ayıran gazetelerin ise Cumhuriyet, Milliyet ve Vatan oldukları görülmektedir. Solcu gazetelerden Gündem ve Evrensel, olaya, Vakit, Zaman, Türkiye ve Akşam gazetelerinden daha çok yer vermişlerdir. Ancak burada bu habere ayrılan yerin, olaya verilen

önemi göstermesi yanında olayın hangi bakış açısıyla sunulduğu da önemlidir. Cumhuriyet, Evrensel ve Gündem, işçi sınıfının birlik ve dayanışma günü, sağcı gazeteler Vakit, Zaman ve Türkiye, tamamıyla yasa dışı örgütlerin eylem yaptığı bir güvenlik sorunu olarak olaya bakarken, ana-akım gazeteler daha çok alınan tedbirlerle birlikte gündelik yaşamın olumsuz etkilenmesi çerçevesinde olaya yaklaşmışlardır.

4.1.b. Gazetelerde En Çok Tekrarlanan Kelimeler ve Sıklıkları

Gazeteler	Tekrarlanan Kelimeler ve Sıklık Sayıları
Vakit	DİSK (14); terör (3); kutlama (5); sol fraksiyonlar (3); felç (3); gözaltı (3); tabanca (3); güvenlik (9); kanun (4); polis (4); trafik yoğunluğu (7); vali (5); biber gazı (4); tazyikli su (2); taş (4); yasa dışı grup (3); molotof (3); kamu düzeni (3).
Türkiye	DİSK (9); kutlama (12); trafik (11); perişanlık (5); gösteri(cil) (10); gözaltı (9); vali (11); çatışma (3); polis (17); biber gazı (8); cop (3); güvenlik (13); tazyikli su (3); müdahale (7); Türk-İş (2); KESK (3); sendika (6); eylem (3); miting (6); olay (3); çatışma (2); protesto (3); kanun (2); kamu düzeni (4); toplantı (3); yürüyüş (3).
Zaman	Bayram (6); provokasyon (7); güvenlik (10); gösteri (19); kutlama (14); çatışma (6); DİSK (9); sivil toplum kuruluşları (3); jandarma / polis (15); KESK (3); tazyikli su (3); biber gazı (4); müdahale (7); molotof (3); trafik (4); 1 Mayıs 1977 (3); sendika (2); gözaltı (5); tabanca (3); vali (6); olay (3); felç (6); illegal / kanunsuz (9); Türk-İş (3); savaş alanı (3).
Akşam	DİSK (14); güvenlik (3); trafik (9); vali (11); kaos (5); sıkıyönetim (4); polis (30); biber gazı (13); cop (4); müdahale (9); gözaltı (9); 1 Mayıs 1977 (8); kutlama (7); kamu düzeni (2); güvenlik (3); eylemci/gösterici (18); sopa/taş (8); molotof (4); yaralı (8); tazyikli su (3); barikat (3); sapan (3); çatışma (5).
Vatan	Eylem (7); vali (26); önlem (2); DİSK (18); miting (14); gösterici (18); savaş alanı (3); polis/jandarma (51); tazyikli su (2); sis/gaz bombası (6); biber gazı (19); müdahale (4); kanlı 1 Mayıs 1977 (5); kutlama (11); KESK (3); provokasyon (6); güvenlik (2); kan (5); barikat (3); dövmek (8); gözaltı (9); çevik kuvvet (4); coplamak (4); taş (4); molotof (2); sopa (3); sapan (9); çatışma (7); msket (5); demir bilye (3); tüfek (3); bomba (3); sol gruplar (3); ateş (3); trafik (18); protesto (5).
Milliyet	Sendika (3); sıkıyönetim (3); vali (21); DİSK (27); gösterici (11); gözaltı (9); KESK (9); TMMOB (4); sivil toplum örgütleri (3); Kanlı 1 Mayıs

	1977 (6); kutlama (2); güvenlik (11); trafik (13); miting (8); felç (4); polis (26); biber gazı (10); kanunsuz eylem (10); kaos (4); sıkıntı (4); illegal örgüt (4); provokasyon (6); savaş alanı (6); silah (3); Türk-İş (9); İşçi Partisi (5); olay (6); molotof kokteyli (5).
Gündem	Sol (4); sıkıyönetim (4); gaz bombası (9); muhtıra (3); devlet terörü (3); DİSK (9); KESK (10); TMMOB (4); eylem (6); polis (48); sert şiddet (4); gaz bombası (2); kitle (4); silah (4); cop (3); sert müdahale (4); gözaltı (10); taş (3); tazyikli su (2); biber gazı (4); molotof kokteyli (2); yaralanma (3); İstanbul valisi (7); yasak (3); müdahale (7); kutlama (4); emekçi/işçi (4); gösterici (9); güvenlik terörü (3); DTP (3); İHD (4).
Cumhuriyet	Kutlama (20); polis/asker (50); müdahale (17); dayak (6); gözaltı (16); sivil toplum örgütü (7); cop (7); miting (13); Türk-İş (16); vali (29); DİSK (11); KESK (7); TMMOB (4); birlik (9); dayanışma (10); kanlı 1 Mayıs 1977 (13); gaz bombası (23); güvenlik terörü (4); işçi/emekçi (30); kaos (3); sendika(cı) (13); eylemci/gösterici (19); demokratik kitle örgütü (4); yasak (5); trafik (13); siyasi parti (3); mücadele (5); biber gazı (3); çatışma (2); kapitalizm (3); sömürü (2); protesto (5); savaş alanı (4); faşist (4); tedbir (5); bayram (9); zulüm (5); felç (3);
Evrensel	Emekçi (20); işçi (23); sendika (7); polis (25); vali (3); kanlı 1 Mayıs 1977 (7); saldırı (32); vahşi (3); gözaltı (5); yaralı (8); biber gazı (8); demokratik kitle örgütü (3); siyasi partiler (3); trafik (2); taş (3); çatışma/arbeye (9); müdahale (6); gösterici (2); cop (3); eylem (3); DİSK (3); KESK (4); faşizm (2); devlet terörü (3); miting (19); Türk-İş (3); güvenlik (3); sermaye (2); protesto (4); yoksulluk (3); ırkçılık (3); sigorta (3).

Haberlerin ideolojik olarak inşasında, seçilen ve haber yapmak için kullanılan kelimeler önemlidir. 1 Mayıs etkinliklerini tanımlarken gazetelerin bazı ortak kavram ve tanımlar kullandıkları görülmektedir. Bunlar genellikle sendika, siyasi parti ve demokratik kitle örgütlerinin isimleri ile polis, vali, eylemci, gösterici gibi etkinliklerde yer alan kişisel ve kurumsal aktörlerdir. Bunun yanında haber metinlerinde sıkça tekrarlanan kelime ve kavramlar, etkinlikler esnasında polis ile göstericiler arasında yaşanan çatışmaları tanımlamak için kullanılan kelime ve kavramlardır. Ancak burada kullanılan kelimelerin yanı sıra bu kelimelerin hangi bağlamlarda kullanıldıkları da önemlidir. Bütün gazetelerde benzer kelimeler kullanılsa da gazetelerin ideolojik yönelimlerine göre kullanılan kelime ve kavramların bağlamları ve anlamları değişmektedir. Radikal sağcı ve ana-akım gazeteler yaşananlardan emekçileri sorumlu tutarak, onları yasa dışı ve olumsuz ilan ederken sol yönelimli gazeteler, olaylardan valiliği ve polisi sorumlu tutmaktadırlar.

Sağ tandanslı gazeteler daha çok bir yasa dışı faaliyet, terör eylemi, kavga, çatışma ve güvenlik meselesi olarak olaya yaklaşırken soldaki gazeteler 1 Mayıs'ı bayram, kutlama ve şenlik olarak sunmaktadırlar.

Gazeteler, kamuoyunun sesi olarak kamuoyunun terim, kavram ve deyimlerini kullanarak uzlaşımsal bakış açısının güçlendirilmesini sağlarlar (Woollacott, 1982). İdeolojinin işlediği temel ortam dil ve bilinç pratiğidir. Çünkü anlam ve ideoloji dil aracılığıyla üretilir. Dil toplumsaldır ve okuyucular dil sistemi içerisinde düşünebilir ve konuşabilirler (Hall, 1999: 216). Medya metinleri kelime ve cümlelere dayalı olarak iletilerin kodlanmasıyla yaratılır. Kapitalist sistemdeki emek/sermaye çelişmesine dayanan üretim sürecinde ve iktidar ilişkileri içerisinde üretilen bu metinler, sınıf çıkarları tarafından belirlendiği ve sınıf çıkarlarını korumaya yönelik olduğu ölçüde ideolojiktir (Sholle, 1999: 272). Gazeteler bu ideolojik işlevleriyle sosyo-kültürel bütünleşmeyi sağlarlar. Çünkü ideoloji, toplumda mücadele eden güçlerin mücadele alanlarından birisidir. Toplumda hangi ideolojinin egemen olacağı, mücadele eden güçler arasındaki dengeye ve güç ilişkisine bağlı olarak değişir (Blumler, 1983: 170). İdeolojinin yaratıldığı dil, bağımsız bir alan değildir. Toplumsal ilişkiler ağı içerisinde toplumun hiyerarşik ilişkileri tarafından şartlandırılır. Dili kullananların toplumsal örgütlenmesi onların diline yansır. Farklı toplumsal sınıflar ve gruplar kelimeleri, deyimleri, toplumsal özelemlerini ifade edecek şekilde kullanırlar. Farklı toplumsal sınıflara ait olan insanlar, dilsel göstergeler üzerinde de sınıf mücadelesine devam ederler. Bu anlamda dil sadece egemen fikir ve düşüncelerin topluma aktarıldığı bir kanal değil, alternatif fikir ve düşüncelerin, egemen olanlara göre daha zayıf da olsa, örgütlediği bir alandır (McNally, 2001). Farklı ekonomik ve siyasal çıkarlara sahip gazetelerin, bu incelemede de görüldüğü üzere, yorumlama çerçeveleri, kendi dünya görüşlerini destekleme ve karşı tarafı sorgulama biçimleri farklıdır (Schlesinger, 1994).

4.2. Nitel Bulgular

4.2.a. Haber Başlıkları

DİSK Terör Estirdi (VAKİT); 1 Mayıs Perişanlığı (TÜRKiYE); Kadıköy'de Bayram, Taksim'de Provokasyon (ZAMAN); İstanbul'un Kâbus Günü (AKŞAM); Alkışlayalım mı Kızalım mı? (VATAN); Valiliğın 1 Mayıs Yasağı İstanbul'u Felç Etti (MİLLİYET); "Sıkıyönetime" Rağmen Taksim'de 1 Mayıs (GÜNDEM); İstanbul'a Gözaltı (CUMHURİYET); İşçiye Diktatör! (EVRENSEL).

Haber başlıkları, ilk bakışta okuyucunun dikkatini çekecek şekilde vurucu bir biçimde düzenlenir. Bunun için olayları tanımlamak amacıyla belli kelimeler seçi-

1 Mayıs ertesinde sağcı ve liberal gazeteler olayı tanımlamak için terör, perişanlık, provokasyon, kâbus, felç gibi ilk anda olumsuzluk çağrıştıracak kelimeler kullanmışlardır. Böylece okuyucu daha sonra detaylıca aktarılacak olan ideolojik bir manipölasyonun içine çekilmektedir. Haber başlığını okuyanlar, daha baştan 1 Mayıs denildiğinde “olumsuz” bir şeylerin yaşandığını ve daha sonraki 1 Mayıs etkinliklerinde de olumsuz şeylerin yaşanacağını düşüneceklerdir. Çünkü gazeteler, kullandıkları başlıklarla olayı/haberi çerçevelemektedirler. Bu bağlamda, radikal sağcı Vakit, Türkiye ve Zaman, olayı “terör, perişanlık, provokasyon” gibi doğrudan kışkırtıcı kelimelerle tanımlamaktadırlar. Buna karşılık, Akşam, Vatan ve Milliyet gibi ana-akım ve daha liberal gazeteler radikal sağcı gazetelere göre olayı daha yumuşak tonlarda sunsalar da onlar da “kâbus ve felç” gibi yine okuyucuyu korkutucu tanımlamalarla 1 Mayıs etkinliklerini gündeme taşımışlardır. Bu iki kategorideki gazeteler, 1 Mayıs etkinliklerine katılan emekçileri ise terör yapan, vatandaşı perişan eden, kâbus yaşatan ve gündelik yaşamın felç olmasına neden olan insanlar olarak sunmaktadırlar. Buna karşılık, Gündem, Cumhuriyet ve Evrensel gazeteleri olayı daha nesnel bir yaklaşımla ele almışlar ve emekçileri suçlamadan yaşanan olayların sorumlusu olan polis ve valiliğin tutumunu teşhir etmişlerdir. Böylece radikal sağcı ve ana-akım gazeteler ile sol yönelimli gazeteler, haber başlıklarının oluşumunda olayı farklı bakış açıları ile sunma yoluna gitmişlerdir. Çünkü, ideolojiler toplumsal gerçekliğin toplumsal çıkarlara göre yeniden inşasını sağlar. Egemen medya bu olayda iktidar sahibi olan sınıfın çıkarına olacak şekilde enformasyonu seçerek işlemiş ve haberlerin tarafgir olmasını sağlamıştır (van Dijk, 1999).

Haberler doğası gereği politiktirler. Kamuoyunun yönlendirilmesi ve alternatif görüşlerin bastırılması için kullanılırlar. Gazetelerde kullanılan dil, standart resmi görüş aracılığıyla egemen düşüncelerin insanların bilincine kazınma sürecidir. Burada egemen gazetelerin doğrudan DİSK’i hedef aldıkları ve yaşanan her türlü olumsuzluğun sebebi olarak DİSK’i gösterdikleri, buna karşılık polisin saldırılarını meşrulaştırdıkları görülmektedir. Gazeteler burada haber başlıklarında seçtikleri kelimelerle tam bir “etiketleme” işlemi (Parenti, 2008:94) yapmaktadırlar. Terör, kâbus, perişanlık, felç, provokasyon gibi kelimelerle işçileri olumsuz bir şekilde etiketlemekte ve onları okuyucuların gözünden düşürmektedir. Vatan, Akşam ve Milliyet gibi ana-akım gazeteler, radikal sağcı gazetelere göre daha “nesnel” bir habercilik yapıyorlarmış gibi bir imaj yaratmaktadırlar. Onlar valiliğin aşırı önlemlerini kısmen eleştirmekte ve bunu da yolda kalan diğer insanların ulaşım özgürlüğü adına yapmakta ve böylece bireyci burjuva ideolojisini ve liberal düzenin savunusunu yapmaktadırlar.

4.2.b. Haber Spotları ve Resim Altı Yazıları

Taksim'de 1 Mayıs kutlaması yapacağım diyen DİSK, İstanbullulara çok kötü bir gün yaşattı. ....DİSK'in 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlama inadı İstanbulluları yollarda perişan etti.... (VAKİT). İstanbul valiliği izin vermemesine rağmen, DİSK'çiler Taksim'e yürümek istedi, çıkan olaylarda 698 kişi göz altına alındı (TÜRKİYE). 1 Mayıs'ta Hayatı Felç ettiler (ZAMAN). 1 Mayıs'ı Taksim Meydanı'nda kutlamak isteyen DİSK ile buna karşı çıkan İstanbul Valiliği'nin restleşmesi İstanbul'u felç etti. Binlerce kişi yollarda mahsur kaldı (MİLLİYET). Köprülerde trafik kilitlenince vatandaşlar araçlarından inip kilometrelerce yürüdü (VATAN). 36 kişinin yaşamını yitirdiği 1977 Taksim katliamının yıldönümünde polis terör estirdi. Her türlü şiddeti kullanan polis, tüfekte bir yurttaşı darp etti (GÜNDEM). 1 Mayıs İşçi Bayramı'nın Taksim Meydanı'nda kutlanmasını engellemek isteyen polisin ablukasına karşı sendikalar, siyasi partiler ve demokratik kitle örgütleri, 30 yıl aradan sonra gaz bombası yağmuru ve coplar altında alana çıktı (CUMHURİYET). Polis, İstanbul Valisi'nin talimatıyla [19]77 1 Mayıs'ında yaşamını yitirenleri anmak isteyenlere vahşice saldırdı (EVRENSEL).

Kapitalist toplumlarda gazeteler, egemen sınıfın düşüncelerini ve dünya görüşlerini yayar ve alternatif düşüncelere yer vermez ya da bu fikirleri reddeder. Çünkü gazeteler toplumdaki güç yapılarına bağımlıdır ve toplum içindeki egemen kurumlarla uyum içerisinde hareket eder. Böylece gazeteler, egemen kurumların bakış açılarını yeniden üretir. Egemen basın bu tutumunu 1 Mayıs'a ilişkin haberleri oluştururken kullandığı spot ve resim altındaki yazılarda da sürdürmüştür. Çünkü yaptıkları tanımlamalarla gazeteler okuyucuların algılama biçimini inşa eder (Schlesinger, 1994). Egemenlik altındaki sınıfın rızasını üretmeye çalışan egemen sınıfın düşünce üretim araçları olan gazeteler, 1 Mayıs etkinliklerinin gündelik yaşam üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekerek, ideolojik tahakküm için okuyucuların kalplerini ve zihinlerini kazanma yolunda mücadele etmişlerdir. Genel olarak, farklı çıkarları temsil eden gazetelerin haber spotları ve resim altı yazılarından alınan örneklere bakıldığında adı geçen gazetelerin düşünsel alan üzerinde denetim kurmak için mücadele ettikleri görülmektedir.

4.2.c. Olayın Taraflarının Sunumu

...başta DİSK olmak üzere bazı sol fraksiyonlar, İstanbul'da hayatın felç olmasına sebep oldu... DİSK'in ısrarı İstanbulluları zor durumda bıraktı. Boğaz köprüleri tıkanı. İstanbullular saatlerce yollarda kaldı. Gözaltına alınan DİSK üyelerinin üzerinden tabanca çıktı. 198'i kadın 695'i erkek olmak üzere toplam

893 kişi gözaltına alındı. Yasadışı bir grup yürüyüş yapıp polise taşlar ve moloftlarla saldırdı. Gruplardan birisinin saldırısına uğrayan polis, ... grubun dağılmasını sağlamak amacıyla havaya "uyarı ateşi" açtı (VAKİT). 1 Mayısçılar Cephanelik gibi. Vali Güler, "tutuklananların üzerinden gaz maskeleri, molotof kokteylleri, bilyeler, spreyleyler ve tabancalar çıktığını söyledi." (VAKİT). İzmir'de yapılan 1 Mayıs kutlamalarına katılan Sosyalist Demokrasi Platformu ile İşçi Partisi taraftarları Gündoğdu Meydanı'nı savaş alanına çevirdi (ZAMAN). Kurtköy'de toplanan 2 bin gösterici jandarma ekiplerine taş attı. Yaşanan arbedede bir jandarma eri yaralandı (ZAMAN). Sabah erken saatlerden itibaren Beşiktaş, Dolmabahçe ve Okmeydanı'nda toplanan gruplara sert müdahalede bulunuldu (AKŞAM). İstanbul'daki kutlamalara karşı devlet terörü uygulandı (GÜNDEM). Polisten sert müdahale. Polis silah kullandı (GÜNDEM). Polis bir gruba biber gazı ile müdahale etti. ....gaz bombalarının etkisiyle ara sokaklara dağılan göstericiler, buralarda da polisin sert müdahalesi ile karşılaştı. Polis göstericilere karşı cop kullandı. ....Polis grubu dağıtmak için ateş açtı gruptakiler ise polise taşlarla karşılık verdi ....miting için İstanbul dışından gelenlere ...müdahale eden polis, otobüslerin kente girmesine izin vermedi. Polis otobüslerin içine gaz bombası attı (GÜNDEM). Valiliğin emriyle 1 Mayıs kutlamalarını engellemek isteyen polis terör estirerek bini aşkın kişiyi gözaltına aldı (CUMHURİYET). Taksim'e çıkmaya çalışan gruplara polis aşırı şiddet uyguladı. Polis genç-yaşlı, kadın-erkek demeden hemen herkese coplarla saldırdı (CUMHURİYET). Suçlu Vali Güler: 1 Mayıs günü İstanbul'da yaşanan tüm olumsuzlukların suçlusunun İstanbul Valisi Muammer Güler olduğu... (CUMHURİYET). Polis, Taksim'e çıkmalarına izin verilmemesi üzerine Okmeydanı'nda toplananlara gaz bombalarıyla saldırdı (EVRENSEL).

Haber yapımcıları devlet kaynaklarına dayanarak elde ettikleri çeşitli enformasyonlardan hangilerinin haber olmaya değer olduğuna karar verirler. Haber medyası işçi sınıfına karşı ayrımcılık uygular ve onlar hakkında yapılan haberler sınırlıdır ya da olumsuz bir imaja dayanır (Gans, 1983). Bu bağlamda egemen medya 1 Mayıs haberlerinde işçi sınıfını ve onun temsilcilerini olumsuzluk içerisinde tasvir etmektedir. Öte yandan Gündem, Cumhuriyet ve Evrensel gazeteleri işçi sınıfı ve temsilcilerine karşı olumlu bir yaklaşım içerisindedir. Bu açıdan haber endüstrisinin ekonomi politikasının yanında habercilerin kültürel geçmişi ve politik tercihler de belirleyicidir (Gans, 1983). Farklı çıkarlara sahip olan gazetelerin olaya yaklaşımları da farklı olmuştur. Haber medyası toplumların siyasi yaşamlarını etkiler. Çeşitli siyasal iletişim içeriklerini taşıyan gazeteler, okuyucuyu dünyada olup bitenler hakkında bilgilendirirken sisteme entegre eder. Çünkü ha-

ber medyası okuyucuların ne hakkında ve nasıl düşüneceklerini belirleyerek okuyucuların ön kabullerini biçimlendirir. Egemen medya, sınıf farklarını ve çelişkileri gizleyerek toplumsal olayları bireyselleştirir. Üretim ve bölüşüm ilişkilerini gizleyerek olayları hikâyeleştirir. Egemen basın 1 Mayıs olaylarını da sınıfsal ilişkiler ve çelişkiler bağlamından kopartarak işçi sınıfını kanun ve düzeni bozan insanlar olarak sunmuşlardır. Bu açıdan haberler, devlet ve düşmanları arasındaki mücadelenin sembolik alandaki uzantısı şeklinde zuhur etmiştir.

4.2.d. Olayın Toplum Yaşamı ve Kamu Düzeni Üzerindeki Etkilerinin Sunumu

...Göstericiler zorla, kanunları hiçe sayarak Taksim'e ulaştı. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde ara sınavlar ertelendi. ...toplu taşıma araçları seferleri de tamamen iptal edildi. Aşırı trafik yoğunluğu yaşandı. ...vatandaşlar gidecekleri yere yaya olarak gitmek zorunda kaldı (VAKİT). 1 Mayıs kutlamaları yüzünden dün birçok vatandaş yollarda mahsur kaldı. Trafik felç oldu, insanlar işlerine yürüyerek gitmek zorunda kaldı (TÜRKİYE). Önlemler trafiği felç etti, vatandaş yaya kaldı (ZAMAN). DİSK'e karşı alınan tedbirler 15 milyonluk kenti perişan etti. ...Sabah evden çıkanlar 5-6 saat sonra Avrupa yakasına geçti. Araç bulamayan ya da trafikte sıkışıp kalanlar, çareyi yürümekte buldu. ...kapalı tünellerde mahsur kalan çok sayıda kişi egzozdan zehirlendi (AKŞAM). Trafik çilesi yüzünden borsa gecikmeli açıldı, öğrenciler sefil oldu, doktorlar doğuma yetişemedi, bazı iş yerleri tatil ilan etti (AKŞAM). Sanatçıların AKM'ye ulaşamaması sonucu İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin AKM'deki iki gösterisi iptal edildi (AKŞAM). İstanbullu yaya kaldı (VATAN). Esnaf kepenk kapadı (VATAN). Binlerce kişi yollarda mahsur kaldı (MİLLİYET). İstanbul 1 Mayıs kutlamalarında savaş alanına döndü (MİLLİYET). Taksim'de yapılmak istenen 1 Mayıs etkinliğine karşı uygulanan güvenlik terörü İstanbul'da hayatı felç etti. Dolmabahçe Sarayı ve çevresini gezmek için gelen yurtttaşlara bile izin verilmedi (GÜNDEM). Valiliğin 1 Mayıs önlemleri nedeniyle kentte trafik kilitlendi, ulaşım durdu, yurtttaşlar yolda kaldı (CUMHURİYET). Önüne çıkan herkese saldıran polisin gaz ve coplarından Taksim'i gezen turistler de payına düşeni aldı (EVRENSEL).

Gazete haberleri, düzenden ve kanundan yana olan tanımları meşrulaştırır ve zorunlu devlet düzenlemelerini yaygınlaştırarak insanların rızasını üretir ve bu çerçevenin dışında kalanlarla muhalifleri de olumsuzlar. Bu olayda da egemen gazeteler 1 Mayıs'ı toplum düzenini bozan ve kamu yaşamını olumsuz etkileyen bir olay olarak sunarak kanun ve düzenden yana bir tavır sergilemişlerdir. Yani Gramsci (1997)'nin belirttiği gibi egemen gazeteler, kapitalist sınıfın işçi sınıfı

üzerindeki hegemonyasını kurmak için, ekonomik ve politik kontrolün yanında egemen sınıfın dünyayı görme biçiminin egemenliğini ifade eden bir bakış açısıyla kapitalist düzeni doğal gören bir sağduyunun yerleşmesine katkıda bulunmuştur. Yani gazeteler burada, “söylenebilir olanın alanını oluşturan bir görme tarzı, düzenleme biçimi ve yargılama yöntemi ya da seçme ve tercih aracı” yaratmışlardır (Sholle, 1999: 297). Kanun ve düzen ve bunları sağlayan aygıt olarak devlet, meşruluğunu, sınıf çıkarlarının genelleştirilmesinden ve evrenselleştirilmesinden yani, egemen sınıfın çıkarının toplumun genel çıkarı olarak sunulmasından alır ve sıradan okuyucu kanun ve düzenden yana tavır alır (Hall, 1999). Çünkü sıradan okuyucu gazetelerin ideolojik olarak nasıl işlediklerini göremez. İdeolojinin işleyişinin görünmezliği ideolojinin etkili olmasının ön koşuludur (Fejes, 1999: 313). Yerleşik düzenin savunulmasında başvurulan yöntem devletin savunulmasıdır. Devletin varlığını sürdürmek ve yeniden üretmek için yapılan girişimler, aslında devletin üzerinde hareket ettiği kapitalist ilişkileri savunmak için girilmiş eylemlerdir (Schlesinger, 1994: 154). Egemen gazeteler, burada egemen yapıyı yeniden üretmek üzere devleti ve onun baskı aygıtlarının uyguladığı şiddeti meşrulaştıran sağcı bir ideolojinin taşıyıcılığını yapmaktadır.

4.2.e. Haber Kaynakları

İstanbul Valisi M. Güler, “İstanbul’luların yaşadıkları sıkıntı için anlayışlarını rica ediyorum ama kanunsuz olayları da engellememiz gerekir” (VAKİT). Vali Güler: “Suçlu DİSK”. Taksim’e çıkmak isteyen DİSK’i suçlayarak “Ben kamu düzenini sağlamakla mükellefim. Kanunların öngördüğü çizginin dışına ne ben çıkabilirim ne de kimsenin çıkmasına izin verebilirim” dedi (TÜRKİYE). [Vali] Güler, Taksim Meydanı’nda kanunsuz eyleme tevessül edenlerin, normal hayatın felç olmasının en büyük nedeni olduğunu aktardı. Güler, “Kimse bizden kanunsuz eylemlere göz yummamızı beklemesin” dedi (ZAMAN). Vali Güler, “Yaşanan sıkıntının nedeni, DİSK’in Taksim’e çıkma ısrarıdır. İzinsiz gösteriler ve provokatif eylemlerdir” diye konuştu (VATAN). İstanbul Valisi Muammer Güler, İstanbul’da yaşanan olaylar nedeniyle “Kaosun nedeni DİSK’tir” dedi (MİLLİYET). KESK Başkanı İsmail Hakkı Tombul, “30 yıl önce karanlık eller vardı. ...Bizler buna karşı demokratik mücadelemizi yılmadan yürüteceğiz” (GÜNDEM). [DİSK Başkanı S.] Çelebi, İstanbul valiliğinin Taksim Meydanı’nı konserlere, yılbaşı kutlamalarına, motosiklet şovlarına açtığını fakat emekçilere kapattığını belirterek....”(CUMHURİYET). KESK MYK üyesi Hasan Hayır, “emekçilere yapılan saldırıları” kınadığı[nı belirtti] (EVRENSEL).

"Haber", olayları tanımlayarak çok önemli bir ideolojik işlev yerine getirir. Ancak, gazeteler ve genel anlamda medya, hükümet ve diğer kurumlar gibi yetkili kaynaklara göre ikincil tanımlayıcıdır (Hall, 1999: 88). 1 Mayıs olaylarında da sağcı ve liberal gazeteler haber kaynağı olarak daha çok İstanbul valisinin açıklamalarını dikkate almışlardır. Bu da aslında taraflı olan valinin bakış açısıyla, olayların bir güvenlik sorunu olarak görülmesini sağlamıştır. Buna karşılık solcu gazeteler valinin açıklamalarına itibar etmemişler ve sendikacıların görüşlerine yer vermişlerdir. Bu bağlamda sağcı ve ana-akım gazetelerle sol yönelimli gazeteler arasında bir söylem mücadelesi olduğu söylenebilir. Çünkü olaylarla ilgili farklı haber kaynaklarına yer vermektedirler. Farklı haber kaynaklarına yer vermek aslında söylemin terim ve kurallarını belirlemek için verilen mücadelenin bir parçasıdır. Söylemsel mücadelede kendi rakip ve alternatiflerini gözden düşürüp değersizleştirerek ve belli bir konuya ya da kişiye yer verilmeyerek başarılı olunur (Jameson, 2001: 167-68). Haberlerin oluşturulmasında kaynak olarak hükümet ve devlet yetkilileri, konumları ve saygınlıkları dolayısıyla tanınmış ve inandırıcı olma gibi üstünlüklere sahiptir. Çünkü resmi makamların görüşlerine dayanan haberlerin nesnel olduklarına inanılır. Dolayısıyla egemen medya eleştirel haber kaynaklarını kullanmaz. Güçlü kaynaklara yer vererek onların saygınlık ve önemlerinden yararlanılmakta ve böylece muhaliflerin gazetelerde yer alması engellenmektedir. Devlet yetkilileri öncelikle, egemen güçlere hizmet ederler ve egemenlerce tercih edilen görüşleri topluma yayarlar (Herman ve Chomsky, 1988). İncelenen örneklerde de görüldüğü üzere, vali gibi kamu görevlileri, toplumsal yapıda işgal ettikleri konum sayesinde kamusal alanda egemenlik kuran egemen tanımları oluştururlar. Bu tanımlar, iktidarı sürdürmeyi amaçlar.

4.2.f. Genel Anlamda 1 Mayıs'ın Sunumu

Okmeydanı'nda yasa dışı bir grup yürüyüş yapıp polise taşlar ve molotoflarla saldırdı (VAKİT). 1 Mayıs Kutlamaları dünyanın birçok ülkesinde olaylı görüntülere sahne oldu. "İşçi ülkesi" Çin de bile halk-polis çatıştı. Avrupa Birliği (AB) ise biber gazı kullanıldı, coplar havada uçtu (TÜRKİYE). Bayram mı eziyet mi? (TÜRKİYE). 1 Mayıs'ta sokağa dökülen çeşitli yasadışı örgüt üyeleri polise taşlarla saldırdı (ZAMAN). Okmeydanı'nda ...grup Pazar tezgâhlarından barikat oluşturup daha sonra bunları ateşe verdi. Göstericilerin yaktığı otomobili polis söndürmeye çalıştı (AKŞAM). Ankara'da kavga çıktı.... İşçi Partililer (İP) ile Sosyalist Gençlik Derneği (SGD) ve Ezilenlerin Sosyalist Platformu (ESP) pankartı altında yürüyenler arasında kavga çıktı (MİLLİYET). Ankara ve İzmir'de sol gruplar birbirine girdi (VATAN).

Radikal sağcı ve ana-akım (liberal) gazeteler yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere, 1 Mayıs bir bayram ve kutlama olarak değil, saldırı, çatışma, eziyet, kavga gibi olumsuz tanımlamalarla sunmuşlardır. Gazeteler öncelikle 1 Mayıs hakkında bir imaj çizmekte ve daha sonra da bu imajla ilgili olarak okuyucuların ne düşünceleri gerektiğini belirtmektedir. Böylece gazeteler, egemen ideolojinin kitlesel olarak üretimini ve dağıtımını yapan aygıtlar olarak ideolojinin, zorunlulukmuş gibi görülmesini, ideoloji de insanların var olan sistemin doğal ve zorunluymuş gibi görmelerini sağlamaktadır (Steves, 1999: 167). Egemen basın statükonun savunucusu olan muhafazakâr görüşleri ve kapitalistlerin çıkarlarına hizmet eden egemen ideolojiyi topluma yayar. Bunu, muhalif güçleri ve değişimden yana olanları kamuoyunun gözünde olumsuz bir imajla yansıtarak yapar. Böylece gazeteler, varolan düzeni meşrulaştırmaya, yeniden üretmeye yarayan ve status quoyu savunan düşünceler setini, değerleri ve inançları içerirler (Rosen-gren, 1983). Çünkü, toplumsal dokudaki kırılmalar gibi olumsuz olaylar üzerindeki vurgu gizlice status quonun meşrulaştırılmasına hizmet eder. Haberler aracılığıyla gazeteler, okuyuculara sosyo-politik dünya hakkında ne ve nasıl düşüneceklerini öğretir. Kapitalist sistemdeki gündelik yaşam normal kabul edilir ve buradan hareketle olumsuz ve meydan okuyucu hareketlerin ne olduğu tanımlanır (Murdock, 1980). Gazeteler taşıdıkları siyasal haberlerle toplumsal denetimi sağlarlar. Bu içeriklerde devletin ve uyguladığı şiddetin meşruluğu vaaz edilirken devletin düşmanları da tanımlanır. Böylece gazeteler, siyasal ve ekonomik sistemin hüküm sürmesi için kimlerin dost kimlerin düşman olduğunu okuyucuya gösterir (Schlesinger, 1994). Mevcut düzeni korumak için sembolik savaşı kazanmaya yönelik strateji ve taktiklerle gazeteler, kurulu düzeni güvenceye alacak düşüncelerin propagandasını yaparlar. Bu olayda olduğu gibi, polisin işçilere müdahale etmesini haklılaştıracak ve okuyucuların desteğini sağlayacak yönde görüşler topluma aktarılmaktadır. Çünkü işçiler, terörist, kanun dışı, kamu güvenliğini ve gündelik yaşamı tehdit eden insanlar olarak sunulmakta ve toplumun gözünde onların meşruluğu tehlikeye düşürülmektedir.

5. Sonuç ve Deđerlendirme

Bu makalede benimsenen eleştirel ekonomi politik yaklaşıma ve Gramsci'nin hegemonya kuramına göre, toplumsal olay ve olgular sınıf mücadelelerinin bir parçası olarak anlaşılmaktadır. Bu mücadele temelde kapitalist sınıf ve işçi sınıfı arasındaki iktidar mücadeleleri tarafından şekillendirilir ve aynı zamanda bu mücadeleler, iktidarı şekillendirir. Sınıf mücadeleleri işçi sınıfının kendi çıkarlarının

farkına varmasını ve kendisini kapitalist sınıfa karşı ekonomik ve siyasal olarak örgütlemesine yol açar. Ancak bu mücadele sadece ekonomik ve siyasal alanda gerçekleşmez aynı zamanda kültür ve ideoloji alanında da gerçekleşir. Bu açıdan 1 Mayıs etkinlikleri de emek ve sermaye çelişkisinin ve mücadelesinin gerçekleştiği bir alan, aynı zamanda bu olayın gazeteler tarafından haber haline getirilip topluma sunulması da ideolojik bir etkinliktir. Bu konudaki haberler, toplumdaki egemen ideolojinin bir parçasıdır. 1 Mayıs'la ilgili haberler aracılığıyla radikal sağda yer alan Vakit, Türkiye, Zaman ve liberal dünya görüşüne sahip, Akşam, Vatan, Milliyet gibi gazeteler, okuyucuların dünyayı ve 1 Mayıs'ı egemen sınıfın gözünden görmelerini sağlayacak şekilde yani Gramsci'nin tabiriyle toplum üzerinde egemen sınıfın hegemonyasını kuracak şekilde haber haline getirmişlerdir. Bunun için bu habere ayırdıkları, yazı ve fotoğraf alanı, olayı tanımlamak için seçtikleri kelimeler, spotlar, resim altı yazıları, olayın taraflarının sunumu, haber kaynakları, olayın toplum ve kamu yaşamı üzerindeki etkileri ve genel anlamda 1 Mayıs'a nasıl yaklaştıklarına bakıldığında, bu gazetelerin 1 Mayıs'ı illegal grupların gösteri ve eylemde buldukları, polise saldırdıkları, trafiği felç ettikleri ve böylece kurum ve kuruluşların işleyemediği, esnafın kepenk kapatmak zorunda olduğu, şiddet ve terörün tırmandığı bir gün olarak sunmakta ve kanun ve düzene yönelik bir bakış açısıyla varolan düzeni meşru, doğru ve doğal, 1 Mayıs'ı ise gayri meşru ilan etmektedir. Buna karşılık, sol yönelimli Cumhuriyet, Evrensel ve Gündem gibi gazeteler, olayı emeğin bakış açısından, 1 Mayıs'ı işçilerin dayanışma, mücadele ve direniş günü olarak sunmakta ve yaşanan olumsuz olaylardan dolayı Devletin Baskı Aygıtının sorumlu olduğunu dile getirmektedirler. Bu bağlamda, Türkiye'de tahakküme dayalı kapitalist ilişkilerin neticesinde medya, ideolojik alanın bir parçasıdır. Bu anlamda egemen gazeteler, egemen sınıfın çıkarlarına uygun yorumlama çerçevesi içerisinde 1 Mayıs etkinliklerini haber haline getirmişlerdir. □

Kaynakça

- Althusser, L. (1991). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları. Çev.: Y. Alp, M. Özışık. İstanbul: İletişim.
- Berelson, Bernard (1984). Content Analysis in Communication Research. 2nd Edition. New York: Hafner Press.
- Berger, Arthur Asa (1998). Media Research Techniques. 2nd Edition. California and London: Sage Publications.

- Blumler, Jay G. (1983). "Communication and Democracy: The Crisis Beyond and the Ferment within". Ferment in the Field. Journal of Communication. Summer. 166-173.
- Erdoğan, İrfan (1995). Amerika: İkinci Vatanda İdeoloji, Düşler ve Gerçekler. Ankara: Ümit.
- Fejes, F. (199). "Eleştirel Kitle İletişimi Araştırması ve Medya Etkileri: Yok Olan İzleyici Sorunu". Medya, İktidar, İdeoloji (içinde). Der. ve Çev.: M. Küçük. Ankara: Ark. 309-329.
- Fiske, John (1996). İletişim Çalışmalarına Giriş. Çeviren: S. İrvan. Ankara: Ark.
- Gans, Herbert J. (1983). "News Media, News Policy and Democracy: Research for the Future". Ferment in the Field. Journal of Communication. Summer. 174-184.
- Gramsci, A. (1997). Hapishane Defterleri. Çev.: A. Cemgil. İstanbul: Belge.
- Grandi, Roberto (1983). "The Limitations of the Sociological Approach: Alternatives from Italian Communication Research". Ferment in the Field. Journal of Communication. Summer. 53-58.
- Hall, Stuart (1999). "İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü". Medya, İktidar, İdeoloji (içinde). Der. ve Çev.: M. Küçük. Ankara: Ark. 77-126.
- Herman, E. S. and Chomsky, N. (1988). Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media. New York: Random House.
- Hall, S. (1999). "Kültür, Medya ve İdeolojik Etki". Medya, İktidar, İdeoloji (içinde). Der. ve Çev.: M. Küçük. Ankara: Ark. 199-243.
- Jameson, Frederick (2001). "Filiyen Var Olan Marksizm Üzerine 5 Tez ". Marksizm ve Postmodern Gündem (içinde). Der.: E. M. Wood ve J. B. Foster. Çev.: A. Fethi. Ankara: Ütopya. 164-176.
- Marks, K. Engels F. (1992). Alman İdeolojisi. 3. Baskı. Çev.: S. Belli. Ankara: Sol Yayınları.
- Mattelart, Armand (1983). "Technology, Culture and Communication: Research and Policies in France". Ferment in the Field. Journal of Communication. Summer. 59-73.
- McNally, David (2001). "Dil, Tarih ve Sınıf Mücadelesi". Marksizm ve Postmodern Gündem (içinde). Der.: E. M. Wood, J. B. Foster. Çev.: Ahmet Fethi. Ankara: Ütopya. 39-60.
- Murdock, G. (1980). "Class, Power and the Press: Problem of Conceptualisation and Evidence". (in) The Sociology of Journalism and the Press. Ed.: H. Christian. University of Keele. Sociological Review Monographs. No: 29.
- Parenti, M. (2008). "Tekelci Medya Manipülasyonu". Medya, Popüler Kültür, İdeoloji (içinde). Çev.: N. Korkmaz. Der.: L. Yaylagül, N. Korkmaz. Ankara: Dipnot. 91-103.

- Pool, Ithiel de Sola (1955). Trends in Content Analysis. Urbana: University of Illinois Press.
- Rosengren, K. E. (1983). "Communication Research: One Paradigm or Four?". Ferment in the Field. Journal of Communication. Summer. 185-207.
- Rosengren, K. E. (der.) (1981). Advances in Content Analysis. Beverly Hills: Sage Publication.
- Schlesinger, P. (1994). Medya, Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlik. Çev.: M. Küçük. İstanbul: Ayrıntı.
- Sholle, David J. (1999). "İdeoloji Teorisinden İktidar/Bilgiye". Medya, İktidar, İdeoloji (içinde). Der. ve Çev.: M. Küçük. Ankara: Ark. 267-307.
- Steves, H. Leslie (1999). "Feminist Teoriler ve Medya Çalışmaları". Medya, İktidar, İdeoloji (içinde). Der. ve Çev.: M. Küçük. Ankara: Ark. 127-197.
- Van Dijk, Tuen A. (1999). "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları". Medya, İktidar, İdeoloji (içinde). Der. ve Çev.: M. Küçük. Ankara: Ark. 331-395.
- Woollacott, Janet (1982). "Messages and Meanings". (in) Culture, Society and the Media. Eds. M. Gurevitch, T. Bennett, J. Curran, J. Woollacott. London and New York: Methuen.

